

RECENZIJE

ARCHIVUM HISTORIAE PONTIFICIAE, svezak 10, str. 714+5 tabela, izd. Pontificia Universitas Gregoriana — Facultas Historiae Ecclesiasticae, Rim 1972.

Već od godine 1963. Fakultet za crkvenu povijest na Papinskom Sveučilištu *Gregoriana* (Rim) izdaje godišnje jedan sadržajem veoma bogat Zbornik radova od po 700—800 stranica. U tim je svescima dosad objavljeno niz izvrsnih članaka o povijesti papinstva, o pojedinim epohama povijesti Crkve i profane povijesti ukoliko ona ima veze s poviješću Crkve. U Zborniku ima svake godine izobilna povijesna bibliografija (na oko 400 stranica). Time je taj Zbornik postao neophodno potreban za istraživački rad na povijesti Crkve i ostale profane povijesti.

Svezak 10. ima 714 stranica i 5 tabela te sedam izvrsnih članaka i jedan doprinos o papi Honoriju II, Konradu Hohenstaufenu i Lotaru III te bibliografiju na 400 stranica.

John HENNING (Ireland's Contribution to the Martyrological Tradition of the Popes) promatra tradicionalne veze između irske Crkve i Rima. Na temelju raščlambe martirologija »*Tallaght*« (koji ovisi o martirologiju sv. Jeronima) i drugih kasnijih irskih martirologija iznosi kako su u martirološku predaju postupno ulazila razna imena raznih papâ. Često postoje znatne razlike između irskih martirologija i *Liber Pontificalis*.

Mario FOIS (I compiti e le prerogative dei Cardinali Vescovi secondo Pier Damiani nel quadro della sua ecclesiologia primaziale) o devetstoletju godišnjici smrti Petra Damijanija istražuje njegovo shvaćanje zadaća i povlasticâ kardinala-biskupa u okviru njegove nauke o primatu Rimskog Biskupa i o zadaći Svete Stolice s obzirom na obnovu Crkve. U prvom dijelu istražuje tko je subjekt primatskih prava u Rimskoj Cr-

kvi. Autor dokazuje da je Petar Damiani uvijek tvrdio da je taj subjekt biskup Rimske Crkve a ne biskup s kardinalima. U drugom dijelu autor izlaže dužnosti biskupa-kardinala (bdjeti u Crkvi, čuvati Svetu Stolicu, ispravljati pogreške i zablude) i njihove privilegije (izabirati Papu, savjetovati Papi u upravljanju sveopće Crkve, imaju vlast nad biskupima itd.).

Ludwig FALKENSTEIN (Ein vergessener Brief Alexanders III. an einen »Rex Hibernorum«) objavljuje i tumači jedno pismo pape Aleksandra III. nekom irskom kralju. To je pismo autor pronašao među mnogim piscima biblioteke kanoničke opatije Sv. Viktor u Parizu koja je kasnije prešla u vlasništvo Biblioteke Švedske kraljice a godine 1641. ih je Andrea Chesnius izdao. Pismo je bilo bez datuma, bez oznake mjesta, adresata i pošiljaoca. Iz pisma se razabire da je papa Aleksandar III. poslao nekog rimskog subđakona u Hiberniju da pozove biskupe i prelate na koncil (možda sinodu koja je bila 1163. u Torinu).

John E. WEAKLAND (John XXII. before his Pontificate, 1244—1316: Jacques Duèse and his Family) istražuje povijest ugledne obitelji Duèse iz koje je proizašao papa Ivan XXII. inače Jacob Duèse (1244—1316). Pokazuje kako se izborom Jacoba Duèse njegova obitelj i rođaci silno obogatili. Autor donosi tebe obitelji Duèse i njihovih rođaka iz koje se vidi kako je gotovo svim članovima papa Ivan XXII. dao neku službu, čast ili privilegij (beneficij): vladao je silan nepotizam.

Pierre HURTUBISE (Comment Rome apprît la nouvelle du massacre de la Saint-Barthélemy) opisuje kako je Rim saznao za glasoviti pokolj u Francuskoj u bartolomejskoj noći između 24. i 25. kolovoza 1572: preko apostolskih nuncijs (poglavito onog iz Pariza), preko nekog teklića glasonoše koji je onih dana boravio u Rimu, preko pristaša »lotarinške Stranke« koji su živjeli u Rimu i, konačno, preko tzv. *avvisi* (neke vrsti novine dnevnicu onog vremena).

Jacques MARTIN (Une opération manquée: le couronnement de Na-

poléon III per Pie IX à notre-Dame de Paris) opisuje kako je došlo do toga da je Pio IX. krunio Napoleona III. i kako je to bio jedan neuspjeh crkveni diplomatski čin. Napoleon III. je sam zamolio papu Pija IX. da dođe okruniti ga za kralja i cara Francuske. Sveta je Stolica na to pristala uz uvjet da se ukine ili barem bitno promijeni tzv. »articulorum organicorum« na što francuska vlada nije htjela pristati. Autor istražuje 19 dokumenata — gotovo nijedan dosad nije objavljen! — koje je našao u Vatikanskom Arhivu i na temelju njih osvjetljuje tadašnje pregovore između Svete Stolice i francuske vlade.

Gabrijel ADRIANYI (Friedrich Graf Revertera, Erinnerung 1888—1901) iznosi neke nove činjenice iz djelovanja grofa Fridriha Revertere, poslanika austro-ugarske vlade pri Svetoj Stolici u Vatikanu (1889—1901) na temelju njegovih *Sjećanja* (Erinnerungen). U pitanju su događaji koji su u ono doba bili veoma aktualni a u kojima je sam grof Revertera kao poslanik najuglednije države u Evropi morao posredovati (slavenska liturgija, liturgija Rutena u Austro-Ugarskoj, protektorat Austrije nad Bliskim istokom, imenovanja biskupa i nadbiskupa po raznim biskupijama Austrije, Mađarske, Hrvatske). Za nas Hrvate je važno što on piše o borbama za biskupske stolice u Zagrebu, Sarajevu, Đakovu i Zadru te o raznim biskupskim kandidatima (Stadler, Krapac i drugi), o pitanju Hrvatskog Zavoda Sv. Jeronima u Rimu oko kojeg su se onih godina vodile žestoke borbe (pitanje imena »gens croatica« ili zastarjeli »gens illyrica«), o netoleriranju katolika u Kraljevini Srbiji, o gradnji kapele u austrijskoj ambasadi u Cetinju kojoj se usprotivio franjevac biskup u Baru).

Upravo zbog ovog posljednjeg članka ovaj Zbornik ima stanovitu vrijednost i za naše crkvene i profane biblioteke.

Adalbert REBIC

ARCHIVUM PONTIFICAE HISTORIAE, svezak 11, godina 1973, Rim (izdaje Pontificia Universitas Gregoriana — Facultas Historiae Ecclesiasticae), strana 775.

Zbornik radova Crkveno-Povijesnog Fakulteta Papinskog Sveučilišta *Gregoriana* za godinu 1973. donosi osam izvrsnih članaka, dvije bilješke i bibliografiju na oko 400 stranica.

Edith PASZTOR (I registri camerali di lettere pontificie del secolo XIII) ispituje »registra cameralia« papinskih poslanica i pisama XIII stoljeća. 1) Pod diplomatskim vidom izlaže kako su se ti registri razvijali i koji im je odnos prema ostalim papinskim registrima. 2) Pod povijesnim vidom na temelju različnosti tih registara osvjetljuje one promjene koje su nastale u djelovanju *Camerae Apostolicae* i u papinskom financijskom upravljanju u XIII stoljeću.

Marc DYKMANS (Le plus ancien manuscrit du cérémonial du Grégoire X et sa valeur comparée à celle des autres témoins) kritički analizira tekstove iz obrednika pape Grgura X. »Ordo XIII« (Ceremonial) čiji su dijelovi sada objelodanjeni u Friburgu (Švicarska). Autor vodi računa o varijantama koje se nalaze u drugim obrednicima a studij temelji na najstarijem tekstu.

Ulrich MONTAG (Ein birgintinscher Reformentwurf für Papst und Kurie) razlaže novopronađeni rukopis *Recta regula vivendi per vicarium Christi, que intituletur secretum meum michi* (čuva se u Münchenu kao latinski kodeks 28851). Ovo je djelce sastavio neki bezimenni pisac, pripadnik nekog prosjakčkog reda, oko godine 1450. u Umbriji ili u Sijeni. Ovo djelce — kao što veli sam naslov — daje Papi prava uputstva za život i to prema objavama koje je dotični imao. Djelo je pod velikim utjecajem objava Svete Brigite Švedske (1303—1373) koja je slične savjete davala papama u Avignonu i u Rimu.

Filipo TAMBURINI (Note diplomatiche intorno a suppliche e lettere di Penitenzieria — sec. XIV—XV) najprije općenito razrađuje oblik do-